

SULMTALERS

en

SULMTALERKRIELEN

Foto boven: Speciaalclub van Sulmtalers en Altsteirers.

Door: Elly Vogelaar en Chantal Theelen.

Foto's: Chantal Theelen, tenzij anders vermeld.

Eindcontrole: Sytze de Bruine

De grote Sulmtaler is een oorspronkelijk Oostenrijks ras, rond 1900 ontstaan uit kruisingen van Altsteirers met o.a. Cochins, zodat het een nog zwaarder ras werd dan de al bestaande mesthoenders in Stiermarken. Al snel kwamen er ook in Duitsland liefhebbers voor dit ras. Ze waren destijds zeer geliefd; de leg was redelijk tot goed, ze waren makkelijk te mesten en leverden een uitstekende bout. Bovendien was het een mooi ras om te zien.

Voor na de Eerste Wereldoorlog had het ras veel enthousiaste fokkers. Lange tijd was de enige erkende kleurslag de tarwekleur; al waren er wel witten gestandaardiseerd in de voormalige DDR. Van lieverlee begon de belangstelling voor dit ras toch terug te lopen. Als dubbelnutras telden ze niet meer mee, maar ook als showras werd de interesse veel minder. Een mogelijke verklaring daarvoor kreeg ik destijds (in het jaar 2000) op de Europashow in Wels, Oostenrijk, toch het thuisland van dit ras. Ik verwachtte er lange rijen Sulmtalers te zien, maar dat viel tegen. Een Oostenrijkse Sulmtaler fokker vertelde me daar: "Men is de laatste jaren de Sulmtaler zoveel zwaarder en grover gaan fokken dat menig Duitse en Oostenrijkse rasliefhebber afgehaakt is; ze vinden ze niet meer mooi".

Dan is het mooi om te horen dat het nu weer wat beter gaat met het ras. Volgens het Gesellschaft zur Erhaltung alter und gefährdeter Haustierrassen e.V. ([GEH](#)) waren er in 2000 in Duitsland nog slechts 94 hanen en 398 hennen geteld, verdeeld over 50 fokkers. In 2005 was het aantal geregistreerde fokdieren 131 hanen en 636 hennen. ([Bron](#)) en in fokseizoen van 2013 waren dat 183 hanen en 876 hennen.

**Boven: Sulmtaler haan. Foto NL Speciaalclub van Sulmtalers en Altsteirers.
Onder: Sulmtaler hennen. Foto NL Speciaalclub van Sulmtalers en Altsteirers.**

De Sulmtalerkriel is van een veel latere datum, en geen Oostenrijkse, maar een Duitse creatie. In 1957 werden ze voor het eerst op de Junggeflügelschau in Hannover getoond en in 1961 werden ze officieel in Duitsland erkend. In Nederland was de voorlopige erkenning in 1986 en in 1990 werden ze definitief in de Nederlandse Pluimveestandaard opgenomen.

Ze zijn in alle opzichten een verkleinde uitgave van de grote Sulmtalers. Ondanks de omschrijving: "Een vrij diep en gestrekt gebouwd krielhoen", maken ze toch beslist een levendige en ook sierlijke indruk.

Boven: Sulmtaler krielen bij Erik en Chantal.

Beknopte rasomschrijving

Sulmtalers zijn middelgrote hoenders, vrij diep gesteld en met een gestrekte, vierkante bouw. Door de diepe, brede borst en de grote legbuik van de hennen tonen ze wat rechthoekig. De halfhoog gedragen staart lijkt door de overvloedige zadelfdekking korter dan die in werkelijkheid is. De poten zijn vrij kort en vleeskleurig.

De kop is middelgroot, met oranje-oren, een lichte tot hoornkleurige snavel en witte oorlellen. Het opvallendste kenmerk bij de hen is het volle nekkuikje. Ook de haan heeft een nekkuij, maar door de smalle veren toont die veel kleiner. Daarbij heeft de hen een rastypische 'wikkelkam'; een enkele kam die in het kamfront gevouwen is. De kam van de haan is meestal ook niet zo strak en dat is geen fout, net zo min als wat rood in de bij voorkeur witte oren, maar geheel rode oren – bij haan en hen - zijn een ernstigste fout.

Ze worden zelden broeds.

Groot:

Gewicht Haan 3 tot 4 kg. Hen: 2,5 tot 3,5 kg. (Te licht is een zware fout)

Leg in het eerste jaar: 180 eieren, in het 2e jaar: 130. De eieren zijn roomkleurig tot heel lichtbruin. (Broed)eigewicht minstens: 55g

Ringmaat: Haan 18, Hen 16.

Kriel:

Gewicht haan 1100g, hen 900g.

Eikleur: ivoorwit. (Broed)eigewicht minstens: 38 g.

Leg in het eerste jaar: 130 eieren..

Ringmaat: Haan 13, Hen 12.

In Duitsland en Oostenrijk zijn ze erkend in tarwe, wit en (sinds 2013) zilver-tarwe; de krielen zijn daar erkend in tarwe, wit en koekoek.

In Nederland zijn de groten alleen erkend in de kleurslag tarwe; de krielen ook in blauwtarwe. De kleur 'tarwe' is genoemd naar de kleur van de hen. Rug en vleugels zijn tarwekleurig, meestal wat donker tarwe. Het kuifje en de borst zijn licht-tarwekleurig; buik en dijen zijn liefst nóg wat lichter van kleur. De kop en de hals zijn roodbruin met zo weinig mogelijk zwarte halstekening. De staartveren zijn dofzwart, behalve de 2 bovenste, die tarwe met zwart gespikkeld zijn, net als de slagpennen. De bijpassende haan is min of meer patrijkskleurig, maar dan wat roodbruiner in hals- en zadelbehang, waarin géén schachtstreep-tekening aanwezig is. Ook het kuifje is roodbruin. Bovendien is bij dit ras enige roodbruine tekening in de (zwarte) borst toegestaan.

**Boven: Witte en tarwe Sulmtalers in Oostenrijk bij fokker Karl Schachinger.
Foto: Website [Rök Oostenrijk](#).**

Sulmtaler krielen bij Nederlandse fokkers

Naast de algemene informatie over een ras, vinden wij het ook altijd belangrijk om ervaringen rechtstreeks van een fokker te hebben. In Nederland draait Combinatie Erik en Chantal (Gubbels-Theelen) al een aantal jaren aan de top met hun Sulmtaler krielen. Niet alleen in de hobby, maar ook in het dagelijkse leven zijn ze partners; ze wonen in Baarlo in de provincie Limburg.

Even kennismaken

Chantal: "Mijn opa had vroeger konijnen (Gele van Bourgondië), mijn vader had vroeger kippen (Noord-Hollandse kriel) en mijn moeder had kleurdwergen. Overigens allemaal voor de tentoonstelling. Ik kan mij niet anders herinneren, dan dat ik altijd tussen de dieren zat. Toen ik oud genoeg was, mocht ik mijn eigen ras uitkiezen."

**Rechts:
Erik, Chantal en hun zoontje Jasper.**

Erik: "Ik ben er via Chantal ingerold. Chantal kwam pas bij mij wonen, toen het kippenhok af was. In 2008 hebben we samen de combinatie opgericht. Toen hebben we ook de Faverolleskrielen erbij genomen."

Chantal: "Sinds 1994 fok ik de Sulmtalerkrielen. Ik ging samen met mijn ouders naar de BTT in Den Bosch, waar ik mijn eerste trio kippen ging kopen. De Sulmtalerkrielen vond ik direct erg mooi en leuk. Ze vallen direct op met het nekkuijfe en tarwekleur. Verder zijn het hele rustige kippen, wat ik erg fijn vind. In 2000 heeft een collegafokker de blauwtarwe dieren van de Europashow (Wels) meegenomen. Het jaar erna ben ik er ook mee gaan fokken."

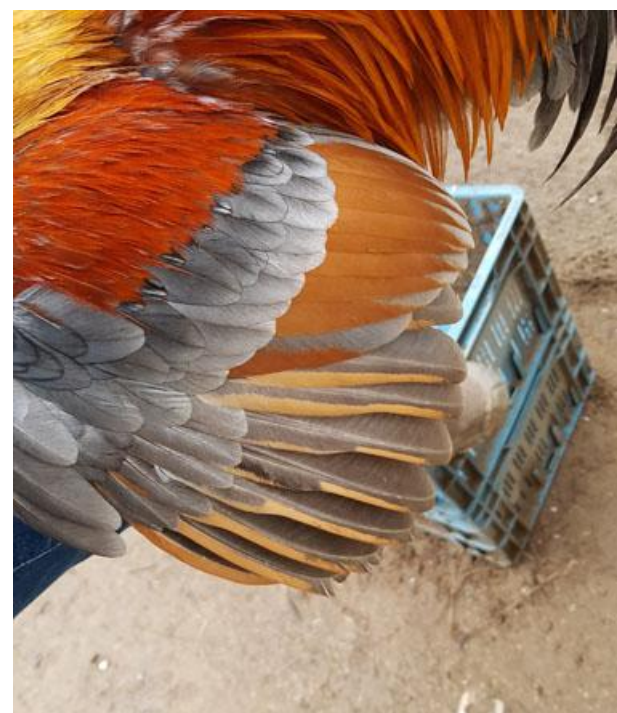
De twee zijn lid van de P.S.V. Horst en verder lid van de Speciaalclub voor Sulmtaler- en Altsteirerfokkers en de Franse Hoender Club FHC. Erik is een aantal jaren voorzitter geweest van PSV Horst en is al jaren de tentoonstellingssecretaris van de Peelhorstshow. Chantal: "We hebben een erg leuke vereniging, en de Peelhorstshow (inclusief de voorbereiding) is voor ons een heel drukke, maar ook heel gezellige tijd."

Fok Sulmtalers en -krielen

Voor de kleurslag tarwe is in het algemeen geen speciale hennen- of hanenfoktoom nodig. De tarwekleur van de hennen zal onderling wel verschillen; sommigen zijn veel te donker, bijna bruin, of niet mooi egaal van tint. Anderen zijn weer te licht van kleur, en hopelijk heeft ook een aantal de juiste tarwekleur.

**Links: kleurverschil hennen.
Onder: Vleugeltekening
blauwtarwe haan.**

Goede showdieren kunnen goede fokdieren zijn bij dit ras, maar (te) donkere hennen zijn ook geschikt voor de foktoom, want het is belangrijk om voldoende zwart pigment in de vleugels en staart te behouden. Als de kuikens drie weken oud zijn kan je aan de kleur al heel zeker zien wat hanen zijn en wat hennen, maar je kan toch pas na 2 of 3 maanden echt wat selecteren.

Links: Vleugeltekening tarwe hen.

Behalve de kleur moet je bij de fok van Sulmtalers letten op de kam en op de kuif; beide zijn verschillend bij haan en hen. Ook goed opletten dat de kuiven niet te groot worden, daar zit veel verschil in, ze zijn eerder te groot dan te klein.

Chantal heeft wel wat foktips voor de Sulmtaler krielen, al zal dat zeker ook van toepassing zijn bij de groten:

"Meestal hebben wij 4 foktomen. De haan heeft variërend 1 tot 3 hennen. Het aantal hennen is afhankelijk van het beschikbare aantal ouderdieren. Als wij meerdere hennen bij een haan zetten zijn dit altijd volwaardige zussen. Verder krijgen alle kuikens bij de geboorte een vleugelmerk, zodat ik weet welke dieren uit welke foktoom komt, zodat ik kan zien of een bepaalde combinatie van

hanen en hennen goede of juist mindere goede kippen voortbrengen.

Rechts: Na 3 à 4 weken is al duidelijk te zien wat haantjes en wat hennetjes zijn.

Let er bij het kiezen van de fokdieren op dat ze geen uitsluitingsfouten hebben (maar ik denk dat dit voor elk ras geldt.) Mijn stam Sulmtalerkrielen heeft van oorsprong een slechte kamtanding (onregelmatig, of te weinig tandjes). Verder komt spleetvleugel bij sommige stammen veel voor. Gelukkig heb ik hier weinig last van.

Belangrijk om op te letten zijn de veel voorkomende fouten van Sulmtalerkrielen: te kort van rug, te weinig borst, te licht of donker van kleur. De oogkleur wil ook nog een aandachtspuntje zijn.

Links: Kuifje en kam van de haan.

Ik vind dat je voor Sulmtalerkrielen eigenlijk meestal toch een hanen- en een hennenstam nodig hebt. Dit is dan vooral vanwege de kam. De hennen moeten namelijk een wikkelkam hebben en de hanen moeten een rechte kam hebben. Wil je hanen fokken met een rechte kam, heb je hennen nodig met een kleine kam

met niet al te veel wikkel. Wil je hennen fokken heb je juist hanen en hennen nodig met een grotere kam.

Rechts: Kuifje en kam van de hen.

We broeden met de broedmachine. Om goede Sulmtalerkrielen te fokken, heb je vaak toch wel 50 kuikens nodig. Gelukkig kunnen wij Sulmtalerkrielen al makkelijk selecteren na 8 weken. Je kunt dan al selecteren op de kam, kleur en de grootte. De te lichte of te donkere hennen kunnen dan al geselecteerd worden. Ook bij de hanen is veel over de kleur te zeggen. De blauwtarwe dieren die te donkerblauw zijn worden uitgeselecteerd. Verder krijgen haantjes die als kuiken erg bruin zijn een te bonte borst als ze volgroeid zijn. Bij Sulmtalerkrielen zit er veel verschil in de grootte van de kuikens. Vooral de kleine dieren worden uitgeselecteerd.”

Boven: Een kippenhok (met overdekte uitloop) bij Erik en Chantal.

De Aard van het Beestje

De Sulmtaler en ook de Sulmtalerkriel is echt een rustig ras. Chantal: “De krielhennen kunnen goed met elkaar overweg. Hanen gaat over het algemeen ook erg goed. Als ze met elkaar zijn opgegroeid kunnen ze na een tentoonstelling weer gewoon bij elkaar worden gezet. Na het fokseizoen gaat de fokhanen ook weer gewoon bij elkaar. Ze vechten dan meestal even, maar als eenmaal de rangorde is opgemaakt, is dat geen probleem.”

Ook voor de ‘liefhebber’ is een Sulmtaler (kriel) een aantrekkelijke kip; ze zijn met weinig moeite handtam te krijgen en leggen nog een leuk aantal eieren. Een fokker vertelde me destijds dat Sulmtaler krielhanen een stuk minder schel kraaien en ook minder vaak dan bijvoorbeeld Antwerpse Baardkrielhanen. Bovendien spreekt de tarwekleur veel mensen aan.

Het verenpak van de haan is weliswaar heel anders van kleur als dat van de hennen, maar dat is juist verrassend. Kuiven vindt men meestal erg leuk, maar lastig. Het kuifje van de Sulmtaler is echter dusdanig klein dat het zicht niet belemmerd wordt, en voetbevedering hebben ze niet; iets wat veel mensen liever niet willen bij hun kippen, omdat het er zo snel smerig uitziet. Al met al is er niet veel ten nadele van dit ras

te zeggen, hooguit dat ze in hokken snel vet worden, wat dan ten koste gaat van de eiproduktie. Volgens Chantal leggen Sulmtalerkrielen goed; als ze eieren sparen om uit te broeden, leggen ze ongeveer 5 eieren per week. Broeds worden ze alleen als je eieren laat liggen in het hok, maar als je ze elke dag uit het legnest haalt, worden ze zelden broeds.

Eigenlijk is dit rustige ras bij uitstek geschikt voor de vrije uitloop, want ze scharrelen graag. Buiten zal tevens de veerstructuur wat steviger worden.

Showen

Chantal en Erik gaan graag met hun dieren naar de show, meestal wel 5 keer per jaar. Hun tentoonstellingsseizoen begint met hun "eigen show": de Peelhorstshow. Verder gaan ze elk jaar naar Staphorst, waar de jongdierendag van de Speciaalclub voor Sulmtaler- en Altsteirerfokkers wordt gehouden. Dan volgen meestal een paar lokale shows in Limburg met als afsluiter de Noordshow.

Ook zijn ze in 2015 en in 2018 naar de Europashow geweest met een groep fokkers/liefhebbers van hun club. Ze maken er dan een leuk en heel gezellig weekend van. Op lokale shows zijn ze al een aantal keren met een Sulmtaler kriel 'Algemeen Kampioen' bij de dwerghoenders geworden. Op een Nationale Show is dit nog niet gelukt. Maar hun mooiste prijs was toch wel afgelopen november tijdens de Europashow in Herning (Denemarken). Daar hebben ze 97 punten gehaald met een tarwe Sulmtalerkrielhen (**foto rechts**) en zijn ze Europa Champion geworden. Diezelfde hen had 2 weken eerder ook 97 punten gehaald in Staphorst.

Chantal en Erik zien alweer een nieuwe uitdaging: in 2021 is de Europashow in Oostenrijk (daar komt het ras oorspronkelijk vandaan) en dan zou het mooi zijn als ze in ieder geval bovenin mee kunnen draaien!

Natuurlijk is niet elke Sulmtaler(kriel) een kampioen. Bij de hanen zien we bijvoorbeeld deze opmerkingen (fouten) op de keurkaart: de kamhiel moet beter afgerond, oortjes moeten gladder en vleugels moeten beter worden aangetrokken. Verder is de borstdiepte altijd een aandachtspunt. Sommige keurmeesters zien het kuifje van de hennen liever wat groter, maar het moet natuurlijk wel een nekkuijfe blijven.

Boven: Wikkelkam met te weinig wikkel en ideale wikkelkam.

Tot slot

Nog een tip van Chantal en Erik, voor fokkers die met dit ras willen beginnen. Ga bij een (goede) fokker thuis dieren of eieren kopen. Dan kun je veel meer informatie over de dieren krijgen en vooral aandachtspunten bij het fokken en selecteren.

Voor meer informatie kan je terecht bij de Speciaalclub van Sulmtalers en Altsteirers, website <https://kippenspeciaalclub.nl/>
Duitsland: Sondereverein der Züchter des Altsteirer-Sulmtaler-und Zwerg-Altsteirer-Huhnes <http://sv-altsteirer-sulmtaler.de/home/rassen.html>
Oostenrijk: <https://www.rassegefluegel.at/> ROK-Rassenzuchtverband
Österreichischer Kleintierzüchter

**Copyright ©2019
All rights reserved by the
Aviculture-Europe
Foundation.**

Dit is een publicatie uit het
online tijdschrift
www.aviculture-europe.nl
Nederlandse uitgave
ISSN: 1871-6865
U mag deze tekst / foto's niet
kopiëren, distribueren, zenden
of publiceren zonder
schriftelijke toestemming.